

יבמות קיד

משה שווערד

1. מרומי שדה מסכת יבמות דף קיד עמוד א

קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו. יש לדקדק אמאי נקטי אוכל נבילות ביחוד, לימרו קטן עביד איסור והכל בכלל. ועוד קשה לי בסוגיא דמוכח מהברייתא דתניא מצא בידו פירות אין זקוק לו, דאין מצווין עליו להפרישו. והרי מרישא דתניא אין חוששין שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים, מוכח הא אם היה יודע שהוא מאכילו דברים שאינם מתוקנים מחויב החבר להפריש את בנו מבית אבי אמו, וכדאי' דיוק זה לעיל דף ק"ב ואין חוששין שמא חלצה סנדל כו' הא חזינן חיישינן כו': ונראה דודאי אע"ג שאין איסור בזה שהקטן עביד איסור, מכ"מ היה לחוש מטמטום הלב, וכמו שביארנו בטעם הראב"ד שפסק בחולה שיש בו סכנה ונצרך לאכול בשר בשבת, שיותר טוב לשחוט עבורו בשבת משיאכל בשר נבלה, והטעם משום דבשר נבלה מטמטם את הלב. והוכחתי דין זה מהמשנה ביומא דף פ"ג א'. וה"נ היה מקום לחוש לזה אפילו בקטן. ומשו"ה דייקי אפילו קטן אוכל נבילות שאין ב"ד מצווין להפרישו, ומכש"כ בשארי איסורים, מיהו טעם ההפריש בין קטן לגדול שהוא חולה שיש בו סכנה, דהגדול ודאי דאכילת האיסורים מטמטם את הלב לשעה שאוכל ג"כ, משא"כ בקטן שאין לחוש לאותה שעה. אולם כ"ז אינו אלא באוכל במקרה, אבל להתפטם באיסורים ודאי שמזיק גם להקטן. והיינו דתניא ברישא דברייתא, בן חבר שרגיל לילך אצל אבי אמו עם הארץ אין חוששין שמא יאכילנו כו'. הא אם ודאי דמאכילו אסור להחבר להניחו להיות רגיל אצל אבי אמו, שהרי הוא יהיה מפותם באיסורים:

2. שערין מצויינים בהלכה

באיסור והביא ראיות לזה. ובעיקר ענין דהכא בענין חילול שבת כבר מקשים, הא כתיב (יתרו כ"י) "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך וגו'", ואיתא במכילתא "אתה" היינו הגדולים, "ובנך ובתך" אלו הקטנים, ומובא ברש"י עה"ת (שם), ותירצו דקטנים אם הם עושים המלאכה לצורך עצמן אין מפרישין, אבל אסורים לעשות לצורך גדולים, ודומיא להא דכתיב "אתה ובנך... ובהמתך", דהבמה מותרת לתלוש עשבים לצרכה, אלא דאסורה לעשות לצורך בעה"ב, ולכן בנדון דהכא אע"פ שאנו מוליקים אותם לרה"ר לשחוק וגורמים להם שהם יביאו המפתחות לצרכנו, מ"מ גרמא בעצמה מבואר בגמרא שבת (קכ:) דאינה אסורה, ע"ש מה שביארנו.

כתב בר"ן (ר"ה לג.) דהא דאין ב"ד מצווין להפרישו ה"מ במילתא דלא מיפרסמא ולא נפיק חורבא מינה, אבל אי מפרסמא כגון בשופר דנשמע לרבים מעכבין. ועי' בכ"י (או"ה סוס"י תקפח).
כתוב בכאר הגולה (חור"מ סי' שמיט סק"י) דאפי' למ"ד קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, הני מילי בעבירות שבין אדם למקום, אבל בעבירות שבין אדם לחבירו ודאי מפרישין, דיוכל מזה לבא לתקלה גדולה. ועי' מה שכתבנו בשמ"ב (ח"ד סי' קסה סק"ט) אי הוא מחוייב לשלם כשיגריל, כשהזיק איש ישראל בממונו.

3. ערוך לנר על יבמות דף קיד/א

קשה הרי לענין שבת כתיב לאו מפורש לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך וגו' והאי בנך הוא בנו קטן... וא"כ עכ"פ מצווה על שביית בנו קטן ובודאי בנו לאו דוקא דה"ה אחר כמו שאסור לישראל לעשות מלאכה גם בבמהת ישראל אחר ואיך אמרינן אין מצווין להפרישו, ונלענ"ד שזה דוקא היכי שהקטן עושה מלאכה לצורך ישראל כמו שבבמהתו אינו מוזהר שתשבות לעצמה אלא שלא תעשה מלאכה לו ולדעתו אבל אי אמרינן ב"ד מצווין להפרישו יהי' שצריך שלא יעשה מלאכה לדעתו של קטן עצמו ובזה אמרינן דמצד עצמו אין ב"ד מצווין להפרישו אבל בשביל גדול ודאי מוזהר הגדול עליו מדאורייתא וזהו מה דמשני בעושה לדעת אביו וכפי הנראה מדברי רש"י גם בהא דמפתח הי' אסור אם היו מכירין בדעתו של ר' יצחק שנוה לו והיינו משום שזה בכלל ל"ת כל מלאכה אתה ובנך ובתך:

• ע"ע מראה מקום #23

4. תוספות ישנים מסכת יומא דף פב עמוד א

בן שמונה בן תשע מחנכין ובתינוקות. ק"ל דאמרי' בנזיר פרק מי שאמר הריני נזיר מגלח (דף כח ב) גמרא האיש מדיר את בנו בנזיר כד"ל דאמר כדי לחנכו במצות בנו אין בתו לא דבתו אין חייב לחנכה וי"ל דהתם לא איירי אלא דוקא לענין נזירות אבל

ודאי לענין שאר מצות חייב להנכה וא"ת הא דאמרינן בכל דוכתא קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו השתא חנוכי מחנכין אפרושי מאיסורא מיבעי ואומר ה"ר אליעזר ממיץ דחינוך לא שייך אלא שיעשה מצוה ולא פרושי מאיסורא והא (דמוזהרין) [דקרינן] הכא [חינוך] במה שמענין אותו ביוה"כ אין זה אפרושי מאיסורא שמפרישין אותו מלאכול אלא הוא חינוך שמחנכין אותו במצות וענינם את נפשותיכם ור' אומר דחינוך לא שייך אלא באב אבל באדם אחר לא שייך ביה חינוך הלכך נמי אין נזהרין להפרישו ומעשה דהילני המלכה שישבה היא ושבעה בניה בסוכה שמא הוה להם אב וחנכם בכך ואפילו לא היה להם אב היתה מחנכם למצוה בעלמא. מ"ר:

5. שערים מצויינים בהלכה

תולש בעציץ שאינו נקוב, זורק בכרמלית דרבנן. כתב הרמב"ם בהל' שבת (פכ"ד הי"א), קטן שעשה בשבת דבר שהוא משום שבות, כגון שתלש מעציץ שאינו נקוב או טלטל בכרמלית, אין ב"ד מצווין להפרישו, וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו. וכתב במ"מ דאין כן האמת, אלא אפי' עשה מלאכות גמורות ועובר על שאר לאוין שכתורה אין מצווין עליו להפרישו דזהו מסקנת הגמ', ואף הרמב"ם כתב כן (סוף מאכ"א), וכ"כ הגהות מיימוני (שם). והכ"מ מתרץ דאפשר דהא דנקט הרמב"ם איסורי דרבנן משום סופה, דאם הניחו אביו אין ממחין בידו, דבאביו הוא דוקא בדרבנן ולא בדאורייתא. וברמב"ם מאכ"א (פי"ז הכ"ז) כתב, קטן משאכל אחד ממאכלות אסורות או שעשה מלאכה בשבת, אין ב"ד מצווין עליו להפרישו לפי שאינו בן דעת, ודוקא כשעושה מעצמו, אבל להאכילו בידים אסור, אפי' דבר שאסור מדברי סופרים, וכן אסור להרגילו בחילול שבת ויו"ט, ואפי' בדברים שהן משום שבות, ומ"מ מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו כדי לחנכו בקדושה שנא' (משלי כב-ו) "חנוך לנער ע"פ דרכו". אבל הרשב"א כתב, דכיון דלמ"ד ב"ד מצווין להפרישו, סובר באיסור של דבריהם דאין ב"ד מצווין להפרישו [כדאמרינן הכא בעציץ שאינו נקוב ובכרמלית דרבנן], א"כ כיון דאנן קי"ל דאין ב"ד מצווין להפרישו אפי' באיסור תורה

א"כ באיסורי דרבנן נחתינן דרגא, ומתירין אפי' לומר לו קום אכול. ועי' בנמוק"י כאן, וכ"כ הריטב"א בשם יש אומרים, ולבסוף כתב בשם הרמב"ם, דאם הגיע לחינוך חייב אביו להפרישו מאיסורים.

ומדברי הרמב"ם הנ"ל שכתב דאסור להרגילו בחילול שבת ויו"ט, וכ"כ בשו"ע (סי' שמג), מדייק בשו"ת משיב דבר (להנצי"ב, סי' כ), דדוקא בכה"ג בתמידית, אבל באקראי מותר, ועוד מדייק מדכתב ולא יאמר לו הבא לי מפתח, משמע דכדבר מצוה מותר. וכן בתשו' מהר"ם שיק (סי' קעג) מתיר להביא סידור וחומש ללמוד ולהתפלל, ומסתייע נמי מדברי התוס' במס' פסחים (פח. ד"ה שה), דמבואר משם דלצורך חינוך מצוה מותר. ומזה מדייק במנ"ח (מצוה קטו) דקטן מותר לו לסמוך על הקרבן, אע"פ שאינו מצווה, ואע"פ שיש איסור סמיכה משום עבודה בקדשים, מ"מ משום חינוך מצוה מותר. ועי' במס' ר"ה (לג.) מתעסקין בתק"ש עם התינוקות אפי' בשבת, ומוקי לה בקטן שלא הגיע לחינוך.

6. תוספות מסכת יבמות דף קיד עמוד א

אמר רבי יוחנן בדמאי הקילו - ה"מ למימר דאפילו לא הקילו בדמאי כיון דאינו אלא מדרבנן שאני כדקאמר לעיל אלא משום דהאי שינויא משני בכמה דוכתי א"נ כיון שיש לחוש לספק טבל דהוי דאורייתא החמירו אי לאו טעמא בדמאי הקילו.

7. שו"ת מנחת אלעזר (חלק א' ס' ז)

אולם על כרחך סברת הש"ס בסוגיא בזה דאסור להניח גם לקטן לאכול דבר שאסור מה"ת כמו דאמרינן בסוגיאין בשרצים ודם אטומאה דמחויב להזהיר לא תאכלו, היינו שהגדול מצווה להפריש הקטן שלא יאכל דבר איסור, והתינת דאורייתא שעכ"פ החפצא הוא אסור, אף שהקטן אינו גברא בר חיובא, י"ל שפיר קס"ד ללמוד משרצים ודם וטומאה כנז' לפרוש גם את הקטן, אבל

במילי דרבנן - שכל איסורי דרבנן רק איסור גברא ולא אחפצא כלל כנודע באחרונים וכו', וכן נכון מסברא דחכמים לא אסרו שום חפץ בעצמותו, דהא כח ביד חכמים לגזור על כל דבר בכל עת שיצטרכו למשמרת, וכי נימא דיגזרו על דבר היתר שיהיה מזה נעשה איסור עצמי, וזה לא שייך רק באיסורי תורה שהופרשו ע"ז מהר סיני לאיסורא אבל לא דרבנן וכו', והנה לפ"ז יובן שפיר החילוק בגמרא בקטן אוכל נבילות דב"ד מצווין להפרישו רק בדאורייתא אבל לא דרבנן, כיון דעל כרחך הטעם כפי שכתבנו שהחפץ עכ"פ אסור והגדול מצווה להזהיר את הקטן לפי הקס"ד שם, וזהו בדאורייתא שייך זה, משא"כ באיסור דרבנן, דהאיסור אינו כלל איסור חפצא רק אגברא, והקטן אינו בר חיובא כלל, א"כ אין כאן שום איסור לא מפאת העושה ולא מפאת המעשה, ואין כאן איסור בשום צד, ע"כ אין הב"ד מפרישין כלל.

והנה מה שכ' בזה לענין איסור דרבנן דהוי רק אגברא, זהו נראה הסברא רק כשחכמים עשו איסור על איזה דבר שמותר מה"ת, וממילא ענין חלות דבריהם בתקנותיהם וגזירותיהם המה רק אגברא כמ"ש לעיל, אבל כשאנו חוששין בדבר פרטי שהוא ספק איסור דאורייתא, אף שהחכמים עשו האיסור להזהר בזה, עכ"פ שוב ל"ש לומר הסברא דהוי רק איסור גברא מטעם שכתבנו, שאם יגזרו חכמים על כמה עניני היתר בודאי לא יהיה איסור עצמי על החפצים, ז"א בזה **דהא אנו חוששין באמת על הדמאי הלז רק מספק איסור דאורייתא איסור חפצא.**

ועפ"ז תובן כונת התוס' שהבאתי לעיל שכתבו דלא סגי בדמאי במה דמחליקין בגמ' שם בין דאורייתא לדרבנן, דכיון דעיקר הטעם באיסור דרבנן דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו היא משום דאיסור דרבנן הוי רק אגברא והקטן אינו כלל גברא דחיובא, **וא"כ היכא שיש חשש וס' איסור דאורייתא בארנו דהוי איסור חפצא, וממילא ל"ש חילוק הגמרא בין דאורייתא לדרבנן,** וע"כ שפיר מוכרח בגמ' לומר בדמאי הקילו, היינו אף אם הוא איסור חפצא, מ"מ בלא"ה הקילו בדמאי בכמה ענינים כנודע שלא העמידו דבריהם במקום עניים או אכסניא משום דרוב ע"ה מעשרין הן וע"כ גם כן אמרינן דהקילו בקטן אוכל דמאי.

8. קובץ בית יצחק תשס"ה-ה-איסור דרבנן: איסור גברא או איסור חפצא

איסורי דרבנן: איסור גברא או איסור חפצא

ויש ראייה מהגמ' (לפי חד דעה שבתוס') שיש איסורים דרבנן שהם איסורי גברא ויש איסורי דרבנן שהם איסורי חפצא. עיין ביבמות (קיד.) שהגמ' דנה אם צריך להפריש את קטן מלעשות איסור. וכבר ידעה הגמ' שאין צריך להפריש את הקטן מאיסורי דרבנן, ואעפ"כ הביאה ברייתא שמבואר דקטן שיש בידו דמאי א"צ להפרישו, והגמ' דייק מזה שא"צ להפריש את הקטן מלעשות איסור. ומשני "בדמאי הקילו." והקשו התוס' (שם ד"ה אמר רבי יוחנן) "ה"מ למימר דאפילו לא הקילו בדמאי כיון דאינו אלא מדרבנן שאני כדקאמר לעיל וכו', א"נ כיון שיש לחוש לספק טבל דהוי דאורייתא החמירו אי לאו טעמא דבדמאי הקילו." כלומר, שבגמ' כבר מבואר דרבנן א"צ להפריש את הקטן, ולמה כתבו בדמאי הקילו. על זה כתבו בתירוץ הראשון, שאה"נ היה ראוי לומר כן. אבל בתירוץ השני כתבו דמאי הוי חשש ספק טבל דאורייתא, והיה צריך להפרישו אי לאו טעמא דבדמאי הקילו.

ועיין בשו"ת מנחת אלעזר (חלק א' ס' ז) שכתב שהדעה השניה שבתוס' סוברת שאע"פ שהגמ' היתה יודעת שאין חיוב להפריש את הקטן מאיסורי דרבנן, מ"מ הגמ' רצתה להביא ראייה מדמאי, שאע"פ שהוא איסור דרבנן, האיסור הוא איסור חפצא. לכן דמאי דומה יותר לאיסורי דאורייתא ממה שהוא דומה לאיסורי דרבנן שבדרך כלל הם איסורי גברא. וע"כ יש להביא ראייה מדמאי שאין חיוב להפריש את הקטן מן האיסור. שכמו שאין חיוב להפריש את הקטן מדמאי שהוא איסור חפצא, ה"ה שאין חיוב להפריש את הקטן מכל איסורי חפצא, אפ"ל הם אסורים מדאורייתא. ועל זה דחתה הגמ' ראייה זו משום שיש כמה קולות בדמאי ולכן יש לומר שזוהי אחת מן הקולות בדמאי שא"צ להפריש את הקטן. עכ"פ מבואר מהתוס' שהגמ' כבר היתה מחלקת בין איסורים דרבנן שיש מהם שהם איסורי גברא ויש מהם שהם איסורי חפצא כגון דמאי. כמו כן י"ל שיש חילוק זה לגבי הדין של ספק דרבנן לקולא.

9. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף קיד/א

הא דתניא יונק תינוק והולך מחלב עכו"ם ומבהמה טמאה ואין חוששין ביונק שקץ. **מסתברא דהא דנקט עכו"ם לא שיהא חלב העכו"ם אסור יותר מחלב בת ישראל, דדא ודא מהלכתי שתיים הן וחלב שתייהן מותר,** ולא מצינו היתר בדמן וחלבן ובשרן של ישראל יותר מן העכו"ם... **ותמהני על ר"ח ז"ל שכתב מהאי מתני' שמעינן דחלב נכרית כחלב בהמה טמאה ולא התירוהו אלא לתינוק מסוכן לבד, ע"כ,** ומתניין דפרק אין מעמידין היא תיובתיה. אבל מצאתי בתוספתא שבת פ"י (הי"ד) אין יונקין מן הנכרית ומן בהמה טמאה, אם היה דבר שיש בו סכנה מותר שאין לך כל דבר עומד בפני פקוח נפש חוץ מע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים. ושמא התם נמי אין יונקין מן הנכרית מדת חסידות קאמר. **ומיהו ודאי לישנא דתוספתא כדברי ר"ח ז"ל מכרעת.** ...

10. תוספות רא"ש על יבמות דף קיד/א

יונק תנוק והולך מנכרית ומבהמה טהורה ואין חוששין ביונק שקץ. נראה דנכרית לאו דוקא דאין איסור בה יותר מבחלב בת ישראל, **וכן מוכח בע"ז בפ' אין מעמידין נכרית לא תניק את בנה של ישראל מפני שחשודים על שפיכות דמים דברי ר"מ**

וחכמים אומרים נכרית מניקה בנה של ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה אלמא דאין בו איסור אלא משום חשש שפיכות דמים, אלא מנהג פריצות יש בו בשביל שאוכלות דברים טמאים, וכן יש במדרש ואלה שמות רבה וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות וכי אסורות היו למשה לינק מחלב נכריות לא כן תנינן בת ישראל לא תניק בנה של נכרית אבל נכרית מניקה בנה של ישראלית ברשותה אלא למה אמרה כן לפי שהחזירתו למשה על כל המצריות להניק אותו ופסל את כולן ולמה פסלן אמר הב"ה פה שעתיד לדבר עמי יונק דבר טמא והיינו דכתיב את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים, ואמרי' במדרש חלב מטמא חלב מטהר כשנולד רבי גזרו שמד שלא לימול ומלו את רבי שלח קיסר בשביל רבי ואמו והחליפה אמו של ר' באנטונינוס והניקתו עד שהביאתו לפני הקיסר ומחמת אותו חלב טהור שינק אנטונינוס זכה שעשה תשובה ונתגייר:

11. המאירי על מסכת יבמות דף קיד/א

וידוע מדרך הטבע שכל מזון המגדל עושה רושם במדות המגודל ממנו מדת חסידות להניק כמה שאיפשר בחלב ישראלית שטבעה נח ורחמן וביישן וצנוע ומגדלת כפי טבעה

12. תוספות עבודה זרה דף י/ב

אמרינן במדרש חלב מטמא חלב מטהר כשנולד רבי גזרו שלא למול ואביו ואמו מלוהו שלח קיסר והביאו לרבי ואמו לפניו והחליפתו אמו באנטונינוס והניקתו עד שהביאתו לפני קיסר ומצאוהו ופטרם לשלום ואמר אותו הגמון אני ראיתי שמלו את זה אלא הקב"ה עושה להם נסים בכל עת ובטלו הגזרה ואמרי' נמי בירושלמי שלסוף למד אנטונינוס תורה ונתגייר ומל עצמו

13. מדרש רבה שמות פרשה א פסקה כה

ותאמר אחותו אל בת פרעה וגו' למה אמרה מרים מן העבריות וכי אסור לו למשה לינק מחלב הנכרית לא כן תנינן בת ישראל לא תניק בנה של כותית אבל כותית תניק בן ישראל ברשותה אלא למה אמרה כן לפי שהחזירתו למשה על כל המצריות להניק אותו ופסל את כולן ולמה פסלן אמר הקב"ה הפה שעתיד לדבר עמי יונק דבר טמא

14. שו"ע יורה דעה סימן פא

(ז) חלב אשה מותר ... חלב מצרית כחלב ישראלית ומ"מ לא יניקו תינוק מן המצרית אם אפשר בישראלית דחלב עובדת כוכבים מטמאם חלב ומוליד לו טבע רע (ר"נ פא"מ בשם הרשב"א) וכן לא תאכל המינקת אפ"ל ישראלית דברים האסורים (הגהות אש"ר"י) וכן תינוק בעצמו כי כל זה מזיק לו בזנותו:

15. ביאור הגר"א (שם) אות לב

וכי אסור לו למשה לינק מחלב הנכרית לא כן תנינא אבל עובדת כוכבים מניקה כו' פה שעתיד לדבר וז"ש ומ"מ כו'

16. ילקוט שמעוני תהלים - פרק קה - רמז תתסג

בהיותם מתי מספר... אמר רב יהודה אמר רב אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן, ולנביאי אל תרעו אלו תלמידי חכמים.

17. שערים מצויינים בהלכה

✓ הקשה הגר"א בחידושו, למה ליה לחלק בין איסור סקילה לאיסור לאו, הא אפשר לחלק דבשבת דיש איסור מפרק מדאורייתא לכן גזרו גם שבות, אבל יו"ט דמותו מן התורה מלאכת אוכל נפש, ורק מדרבנן גזרו בכמה מלאכות, וליכא איסור מפרק מדאורייתא אלא מדרבנן, לכן לא גזרו במקום צער דרעבון, ותיריך עפ"י שיטת התוס' במס' ביצה (ג). דמדאורייתא שרי רק מלישה ואילך, וא"כ גם ביו"ט יש איסור מפרק מדאורייתא, אבל לשיטת הר"ן במס' ביצה (פ"ג) והתוס' במס' שבת (צה. ד"ה והרודה) דסברי דגם דישא וטחינה מותר מדאורייתא, ואינו אסור אלא מדרבנן משום דדרכן לעשותן לימים רבים, הדרא קושיא לדוכתא כו'. נעוד הקשה בס' קושיות עצומות, דלשיטת הר"ן הנ"ל דינו

אלא מדרבנן, א"כ אפי' איסור לאו ליכא, ובגמ' קאמר הכא יו"ט דאיסור לאו, וצ"ע.

18. רמב"ם יד החזקה - הלכות מאכלות אסורות פרק יז

(כז) קטן שאכל אחד ממאכלות אסורות או שעשה מלאכה שבבת אין בית דין מצווין עליו להפרישו לפי שאינו בן דעת במה דברים אמורים בשעשה מעצמו אבל להאכילו בידים אסור ואפילו דברים שאיסורן מדברי סופרים וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהן משום שבות:
(כח) אע"פ שאין בית דין מצווין להפריש את הקטן מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו כדי להנכו בקדושה שנאמר הנוך לנער על פי דרכו וגו':

19. רמב"ם יד החזקה - הלכות אבל פרק ג

(יב) כהן קטן הרי הגדולים מוזהרים שלא יטמאוהו ואם בא להטמא מעצמו אין בית דין מצווין עליו להפרישו אבל אביו צריך להנכו בקדושה:

20. שו"ע אורח חיים סימן שמג

(א) קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו אבל אביו מצווה לגעור בו ולהפרישו (מאיסור דאורייתא) ולהאכילו בידים אסור אפילו דברים שאסורים מדברי סופרים וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהם משום שבות: הגה: וי"א דכל זה בקטן דלא הגיע לחינוך אבל הגיע לחינוך צריכים להפרישו (תוספות פרק כ"כ) וי"א דלא שייך חינוך לבית דין אלא לאב בלבד (כ"י) וקטן שהכה לאביו או עבר שאר עבירות בקטנותו אע"פ שא"צ תשובה כשהגדיל מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין (פסקי מהרא"י סי' ס"ב):

21. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף קיד/ב

... ועל כרחין אית לן למימר הכי דאי לא אשה היכי מהימנא דלמא שבקה ליה גוסס וסברה דגוסס לא חיי ואמרה בדדמי, אלא דכל שאינה יראה מחמת מיתה לא שבקה ליה ולא אמרה בדדמי, וא"צ לומר בדאמרה לא ירד במלחמה אלא על מטתו מת בחליו, כנ"ל. ואין נראה כן מדברי הרמב"ם (פי"ג גירושין ה"ב) שהוא ז"ל כתב דכל שאמרה מת במלחמה וקברתיו אינה נאמנת, וז"ל אינה נאמנת אפילו אמרה מת במלחמה וקברתיו, אבל אם אמרה מת על מטתו נאמנת. ואינו נ"ל מן הטעם שכתבתי. ועוד דלא מחזקינן לה במשקרת אלא באומרת בדדמי, וכל שאמרה קברתיו נאמנת. ועוד דהא אמרינן בגמרא רעבון גרע ממלחמה דבמלחמה כי אמרה מת על מטתו מהימנא ואלו רעבון לא מהימנא עד דאמרה מת וקברתיו, הא אמרה קברתיו נאמנת, א"כ כ"ש דבמלחמה כי אמרה מת וקברתיו מהימנא ואפילו אמרה מת במלחמה, דהא רעבון כמלחמה דמי ואפ"ה כי אמרה קברתיו נאמנת וכ"ש מלחמה:

22. שערים מצויינים בהלכה

קטטה בינו לבינה כו' אינה נאמנת. פרש"י
דיש לומר דמתוך ששונאתו היא
רוצה לאסור עצמה עליו. צריך קצת ביאור
סברא זו שתקלקל עצמה בשביל שנאה. וי"ל
עפ"י הגמ' סנהדרין (קה): שנאה מבטלת שורה
של גדולה מבלעם שנא' (בלק כב-כא) "ויקם
בלעם בבקר ויחבוש את אתונו", שחבש הוא
בעצמו מה שאין דרך אנשים חשובים לעשות
בעצמם, והכא נמי היא מוכנת להפסיד לעצמה,

שעי"כ יפסיד הוא, וכדמציינו במס' כתובות
(כג:), והאי דקאמרת הכי (שופטים טז-ל)
"תמות נפשי עם פלשתים" הוא דקא עבדה.

23. שו"ת אחיעזר - חלק ג - סימן פב (המשך)

(כג) והנה הרשב"א בחי' לשבת קנ"ג כ' בד"ה כשהיא מהלכת וכו' וכל שבגופו איכא איסורא דאורייתא אי אמרינן לקטן למיעבד איכא נמי איסורא דאורייתא דכתיב לא תאכלום וכו' ולעיל נמי תניא קטן שבא לכבות אין שומעין לו ואוקימנא בגמ' בקטן העושה על דעת אביו כלומר ועובר בזה משום לא תעשה מלאכה אתה ובנוך עכ"ל:

ובס' מוצל מאש תמה דלמה צריך קרא באיסורי שבת בעושה ע"ז אביו שהוא כעין ספלי בידים דנילף מכל איסורי תורה שספלי בידים אסור, ובס' אמרי בינה תירץ דבקטן אין לו מחשבה, ובשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, ואין שם מלאכה רק שמכוון למלאכה, לכן אי לאו דגלי קרא בשבת להזהיר גדולים על הקטנים לא היינו יכולים למילף מדם ושרצים דשם איתעביד איסורא אף אם אוכל הקטן בלא כוונה, וכן בטומאה אף בהעדר שום כונה מ"מ נטמא גופו לכך הזהירה התורה הגדולים

על הקטנים, משא"כ בשבת, ובעושה ע"ד אביו דאז דעת ומחשבת אביו מצרפינו למעשה והוי כאלו עושין מעשה מלאכת מחשבת, זהו תוכן דבריו:

אבל לפי דבריו יקשה לפי הס"ד דלא מיירי בעושה ע"ד אביו מאי מהני דמצווין להפרישו, כיון דבאמת אינו עושה עבירה כלל, דקטן אין לו מחשבה, וכן מאי דמקשה מיבמות קי"ד דמוכיח מדר' יוחנן דמשני בעושה ע"ד אביו, אבל בלא זה אינו חייב, משום דבי"ד אמצ"ל, הא יש לומר כיון דקטן אין לו מחשבה להכי אין צריך להפרישו רק בעושה ע"ד אביו שמצרף בזה מחשבת אביו, ואפילו אם נימא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מדרבנן מיהו אית לי, הא באיסור דרבנן אין ב"ד מצווין להפרישו לכו"ע. ובס' אמרי בינה כתב שהוא משום מצות חנוך, אע"פ שאין לו מחשבה (ועי' באות א' מש"כ בזה):

אבל מה שהקשו דהא קטן אין לו מחשבה בפשוטו נראה דאע"פ שאין לו מחשבה וכונה, מ"מ הא יש לו מחשבה במילי דעלמא, שרצונו לכבות את הנר או להוציא הוצאה לרה"ר, והא דמלאכת מחשבת אסרה תורה היינו אם טעה במעשה שהתכוון לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר, או שלא הכיר בה כמבואר בב"ק כ"ו שנפל אבן מחיקו ולא הכיר בה, וכן לא דמי לטומאה שאין לו מחשבה כמבואר בחולין י"ג, היינו דהתם בעינא מחשבה לעשות הכלי, דכל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה אבל בשבת אף דמלאכת מחשבת אסרה תורה הא לא בעינן מחשבה רק שלא תהי' טעות בכונתו, ובכה"ג לא שייך לומר דקטן אין לו מחשבה, דמכוון הוא למעשה שעושה וגם גדר מתעסק לא שייך בזה בשבת כמ"ש התוס' בריש זבחים בד"ה זבחים דקטן גרע דאין לו דעת להבין שהן קדשים וכו' ובחולין כונת חתיכה יש לו, וה"נ בשבת כונת חתיכה יש לו בהמעשה שהוא עושה:

והא דאיצטריך תרי קראי בשארי איסורים ובשבת נראה דלאו דלאו דלא תאכילום אינו עובר אלא היכא דספי בידים, ולד' הרשב"א גם באומר לה בהפרה טלי ואכלי הוי כספי בידים (והמאירי ביבמות שם כ' דטלי ואכלי אין זה ספי' בידים), אבל בשבת

אפי' אם אינו אומר לו רק עושה בעצמו ע"ד אביו עובר על לאו דשבתה, ומשבת לא ילפינן על שארי איסורים דזהו מדין שבייתה כמו שביית עבדו דלא שייך בשאר איסורים, ומדוקדק בזה לשון הרשב"א, (בד' קנ"ג בשבת) דמתחלה כתב דכל שבגופו איכא איסור דאורייתא אי אמרינן לקטן למיעבד איכא נמי איסור דאורייתא דלא תאכילום, והיינו משום עשי' ואמירה עובר משום לא תאכילום, אך בעושה ע"ד אביו שאין בו עשי' ואמירה עובר בזה משום ל"ת מלאכה אתה ובנך. (אלא דמד' הרשב"א ביבמות שם דמדמה שארי איסורים לשבת ומביא ראי' מהבא לי חותם וכו' דאפי' בעושה ע"ד אביו אמרינן ב"ד מצ"ל, הא בשבת עובר מצד דין שבייתה דאתה ובנך ומאי ראי' לשארי איסורים ועי' במשכנות יעקב סי' ק"ז וצ"ל דהרשב"א כאן לא נחית לדרשא דהמכילתא, וס"ל דאסור רק מדין ספי' ולא כמו שכל' בשבת קנ"ג וצ"ע) אולם עדיין קשה למאן דס"ל דב"ד מצווין להפרישו, למה צריך קרא בשבת הא לא גרע משארי איסורים. וכן הקשה בתשו' חקרי לב כמו שהובא באמרי בינה שם:

ובת' חת"ס חאו"ח סי' פ"ג עמד ג"כ ע"ד הרשב"א הנ"ל שהתחיל בלא תאכילום ומסיים בל"ת מלאכה ומבאר דמלאו זה דל"ת מלאכה אתה ובנך וגו' ובהמתך ילפי' לאו דמחמר כשעושה מלאכה הוא עם צירוף הבהמה ובזה מוהר נמי על בנו, וחמור הבן מבהמה וכו' אבל כשהקטן עושה מלאכת עצמו לית בי' האי לאו ומ"מ אית בי' משום לא תאכילום כדספי לי' בידים וז"ש הרשב"א דאם היינו מסייעין לו עובר בלא תאכילום אפי' בשל עצמו ואי עשה ע"ד אביו איכא נמי משום מחמר כמחמר אחר בהמתו עכ"ד, אמנם גם לדידי' יקשה למ"ד דב"ד מצ"ל דאפי' בעושה לצורך עצמו מצווין להפרישו ולדידי' אמאי איצטריך האי דל"ת מלאכה אתה ובנך שכל' הרשב"א, וע"כ צ"ל דלמאן דאית לי' דקא"נ ב"ד מצ"ל אית לי' דב' כתובים הבאים כא' אין מלמדין ולא ילפי' מלא תאכילום לשאר איסורים כמ"ש הב"י בס' שמ"ג, ומש"ה איצטריך קרא דל"ת מלאכה אתה ובנך גבי איסורי שבת, אמנם עדין יקשה לשי' הסוברים דגם בכל איסורים מצ"ל מן התורה ודלא כהב"י, ובס' בית אפרים חיו"ד סי' ס"ב כ' דהך דרשא דמכילתא דל"ת מלאכה אתה ובנך להזהיר גדולים על הקטנים אינו אלא אסמכתא בעלמא, אבל מד' הראשונים לא משמע הכי:

ושמעתי מאלופי ומיודעי הגאון ר' חיים מוולאזין דלהכי איצטריך קרא דל"ת כל מלאכה אתה ובנך דמשום לאו דלא תאכילום לא הוי אלא איסור בעלמא כשאר איסורים משא"כ משום ל"ת כל מלאכה הוי איסור דשבת דחמיר כדאיתא

ביבמות ו' שאני לאוי דשבת דחמירי ופירש"י דקי"ל מחלל שבת כעובד ע"ז: